

BÁBS MARTYRDØD

BAHÁ'Í FORLAGS STUDIESERIE NR. 18

BÁBS MARTYRDØD

BAHÁ'Í FORLAG
OSLO 1990

Til norsk etter kapittel XXIII i
The Dawn-Breakers.
Nabíl's Narrative of the Early Days of the Bahá'í Revelation
(London: Bahá'í Publishing Trust, 1953)

Oversatt av Holger Hagan.

© Bahá'í Forlag 1990

Elektronisk versjon 2009

ISSN 0801-650X

Beretningen om den tragedien som markerte de avsluttende stadier av oppstanden i Nayríz, spredte seg over hele Persia og tente en forbløffende begeistring i hjertet hos dem som hørte den. Den slo myndighetene i hovedstaden med forferdelse og drev dem til en fortvilt besluttsomhet. Særlig ble *amír-nizámen*, sjah Náşiri'd-Díns storvesir, skremt av disse stadig tilbakevendende tegnene på en ukuelig vilje, på en glødende og ubøyelig fasthet i troen. Hæren hadde seiret på alle hold, og Mullá Husayns og Vahíds følgesvenner var blitt meiet ned etter tur av sjahens offiserer i et hensynsløst blodbad. For de slu herskerne i Teheran var det likevel klart og tydelig at ånden bak et slikt sjeldent heltemot på ingen måte var kuet og at dens makt langt fra var brutt. Troskapen som restene av denne spredte skaren nærret til sin tilfangetagne leder, stod fortsatt usvekket. Intet hadde ennå lykket i å svekke denne troskapen eller i å undergrave denne troen, trass i de fryktelige tapene man hadde lidt. Så langt fra å være utslukket hadde denne ånden flammet opp til å bli sterkere og mer ødeleggende enn noen gang før. Forbitret ved tanken på de krenkelsene de var blitt utsatt for klynget denne forfulgte skaren seg stadig mer lidenskapelig til sin tro og så med økende glød og håp hen til sin leder. Fremfor alt var han som hadde tent denne flammen og gitt næring til denne ånden, fortsatt i live og var sin isolasjon til tross i stand til å gjøre sin innflytelse gjeldende i fullt monn. Selv en aldri hvilende årvåkenhet ville ikke ha maktet å demme opp for den flodbølgen som hadde feiet over det ganske land og som hentet sin kraft fra det faktum at Báb fortsatt var til. Slukk dette lyset, stopp strømmen ved selve kilden og så vil den tørke inn, den stormfloden som har ført med seg så mye ødeleggelse. Slik var den tanken som drev sjah Náşiri'd-Díns storvesir til handling. Å ta Báb av dage fremstod for denne

tåpelige ministeren som det virksomste midlet til å bringe landet ut av den skammen det etter hans mening var nedsunket i.

Han bestemte seg for å gå til handling og tilkalte sine rådgivere, gjorde dem delaktige i sin frykt og sine forhåpninger og innviet dem i sine planer. «Se den stormen,» utbrøt han, «som Siyyid-i-Bábs tro har fremkalt i mine landsmenns hjerter! Intet mindre enn å henrette ham offentlig kan etter mitt syn sette dette forvirrede landet i stand til å gjenvinne sin fred og ro. Hvem våger å regne ut hvilke styrker som omkom under kampene ved Shaykh Ṭabarsí? Hvem kan vel anslå anstrengelsene som ble gjort for å sikre denne seieren? Ikke før hadde man undertrykket det ondet som oppskaket Mázindarán, så slikket flammene opp fra et annet oppvigleri i Fárs-provinsen og førte med seg så mye lidelse for mitt folk. Og ikke før hadde det lyktes oss å slå ned den oppstanden som hadde herjet i sør, så bryter det ut et nytt opprør i nord og feier gjennom Zanján og omegn med sitt stormsenter. Hvis dere er i stand til å tilrå et botemiddel, så gjør det kjent for meg, for min eneste hensikt er å sikre mine landsmenns fred og ære.»

Ikke en eneste røst våget å forsøke seg på et svar, med unntak av krigsministeren, Mírzá Áqá Khán-i-Núrí, som hevdet at å ta livet av en landsforvist siyyid på grunn av det en gjeng uansvarlige agitatorer hadde gjort, ville være en handling preget av åpenbar grusomhet. Han minnet om avdøde sjah Muḥammads eksempel, som alltid hadde unnlatt å ta hensyn til de nedrige bakvaskelsene som denne siyyidens fiender stadig bragte ham for øre. *Amír-nizámen* tok det svært ille opp. «Slike betraktninger vedkommer overhodet ikke den saken vi står overfor. Statens interesser er i fare, og vi kan på ingen måte finne oss i disse periodiske omveltningene. Ble ikke imam Ḥusayn henrettet, i lys av at det var påtrengende nødvendig å trygge statens enhet, av de selvsamme personer som mer enn en gang hadde sett ham motta tegn på uvanlig

hengivenhet fra Muhammed, hans bestefar? Nektet man ikke under slike omstendigheter å ta hensyn til de rettigheter som hans avstamning hadde gitt ham? Intet mindre enn det botemidlet jeg taler for kan rykke dette ondet opp med rot og gi oss den freden vi lengter etter.»

Amír-nizámen tok ikke hensyn til rådet fra sin rådgiver. Han gav ordre til guvernøren i Aserbajdsjan, *navváb* Ḥamzih Mírzá, som utmerket seg blant prinsene av kongelig blod ved sin vennlighet og rettskafne vandel, om å kalle Báb til Tabríz. Med omhu unngikk han å røpe sin egentlige hensikt overfor prinsen. *Navváben* gikk ut fra at ministeren hadde til hensikt å sette fangen i stand til å vende hjem, så han befalte straks en av sine betrodde offiserer å la seg eskortere av ryttere til *Chiríq*, der Báb fortsatt satt innesperret, og føre ham tilbake til Tabríz. Han gav dem ansvaret for å beskytte Báb og oppfordret dem sterkt til å være ytterst hensynsfull overfor ham.

Førti dager før denne offiseren kom til *Chiríq*, samlet Báb sammen alle de dokumenter og tavler han hadde i sin besittelse. Sammen med sitt pennefuttal, sine segl og sine agatringer la han dem i et skrin og overlot det i Mullá Bábqirs varetekt. Han var en av Den Levendes Bokstaver. Han overlot ham også et brev stilet til Mírzá Aḥmad, sin sekretær, hvor han vedla nøkkelen til skrinet. Han formante ham til å vise den ytterste omsorg for det han var blitt betrodd, understreket hvor hellig det var og påla ham å holde innholdet skjult for alle unntatt Mírzá Aḥmad.

Mullá Bábqir satte straks kursen mot Qazvín. På atten dager nådde han frem til byen og fikk vite at Mírzá Aḥmad hadde dratt til Qum. Han begav seg dit med en gang og kom frem rundt midten av måneden *shá'bán* (12. juni - 11. juli 1850). Jeg var i Qum på denne tiden sammen med en viss Šádiq-i-Tabrízí, som Mírzá Aḥmad hadde sendt for å hente meg fra Zarand. Jeg bodde i samme hus som Mírzá Aḥmad, et hus han hadde leid i Bágh-Panbih-kvarteret. På den tiden bodde *Shaykh* 'Azím, Siyyid Ismá'íl og et antall andre venner også

sammen med oss. Mullá Báb overlot det han var betrodd i Mírzá Aḥmads hender. Siden Shaykh ‘Azím insisterte, åpnet han skrinet mens vi så på. Vi ble slått av undring da vi blant tingene i skrinet så en rulle av blått papir av aller fineste art, der Báb med sin utsøkte håndskrift, som var en fin *shikastih*-stil, i form av en femkant hadde skrevet omtrent fem hundre vers, som alle bestod av avledninger av ordet «bahá». ¹ Rullen var fullkomment bevart, var ren og uplettet og gav ved første øyekast inntrykk av å være en trykt snarere enn en skrevet side. Så fin og forseggjort var penneføringen at det virket som ett eneste blekkstrøk på papiret når man så det på avstand. Vi ble overveldet av beundring mens vi betraktet et mesterstykke som ingen kalligraf, mente vi, kunne gjøre ham etter. Denne rullen ble lagt tilbake og levert tilbake til Mírzá Aḥmad, som satte kursen mot Teheran samme dag som han mottok skrinet. Før han dro, lot han oss vite at alt han kunne røpe for oss av brevet, var at det han var blitt betrodd, skulle overleveres i Jináb-i-Bahás ² hender i Teheran. For mitt vedkommende ble jeg bedt av Mírzá Aḥmad om å fortsette til Zarand og slutte meg til min far, som ivrig ventet på at jeg skulle vende tilbake.

I lydighet mot de anvisningene han hadde fått av *navváb* Ḥamzih Mírzá, førte den omtalte offiseren Báb til Tábríz og viste ham den ytterste aktelse og omtanke. Prinsen hadde bedt en av sine venner huse ham hjemme hos seg og behandle ham med den ytterste ærbødighet. Tre dager etter at Báb var kommet, mottok prinsen en ny ordre fra storvesiren. Den påla ham å henrette fangen samme dag som *farmánen* ville nå ham. Den som bekjente seg som en av hans følgesvenner, skulle likeledes dømmes til døden. Det armenske regimentet fra Urúmíyyih under sin oberst Sám Khán fikk ordre om å skyte ham på plassen ved soldatenes forlegning i Tabríz, midt i byen.

Prinsen gav uttrykk for sin forferdelse overfor den som

¹ Ifølge *A Traveller's Narrative* (s. 42) hadde Báb laget ikke mindre enn tre hundre og seksti avledninger av ordet «bahá».

² Tittel brukt på Bahá'u'lláh på den tiden.

overbragte *farmánen*, Mírzá Ḥasan Khán, som var *vazír-nizám* og bror av storvesiren. «*Amíren*,» sa han til ham, «ville gjøre bedre i å betro meg mer fortjenstfulle tjenester enn den han nå har pålagt meg. Den oppgaven jeg er bedt om å utføre, er en oppgave som bare uslinger ville påta seg. Jeg er hverken Ibn-i-Zíyád eller Ibn-i-Sa'd³, så at han skulle be meg om å drepe en uskyldig etterkommer av Guds profet.» Mírzá Ḥasan Khán meddelte sin bror hva prinsen hadde sagt. Storvesiren beordret ham derpå til selv å utføre de anvisningene han allerede hadde gitt, uten opphold og til punkt og prikke. «Fri oss,» nødet vesiren sin bror, «fra denne angsten som tynger hjertene, og la saken bringes til avslutning før måneden ramadan begynner, slik at vi kan gå inn i fastetiden med uforstyrret ro.» Mírzá Ḥasan Khán forsøkte å gjøre prinsen kjent med disse nye anvisningene, men mislyktes i sine bestrebelse fordi prinsen foregav å være syk og avslo å møte ham. Han lot seg ikke avskrekke av dette avslaget, men befalte at Báb og hans følgesvenner straks skulle overføres fra sitt bosted til et av rommene i forlegningen. I tillegg gav han Sám Khán ordre om å sende ti av sine menn for å holde vakt ved inngangen til rommet der Báb skulle sperres inne.

Báb ble fratatt turbanen og midjebeltet, de to tegnene på hans edle herkomst, og sammen med sin sekretær Siyyid Ḥusayn ble han ført til enda et fengselsopphold, som han meget vel visste ikke var annet enn nok et skritt videre langs veien til det målet han hadde satt seg fore å nå. Denne dagen oppstod det et voldsomt oppstyr i byen Tabríz. Den store omveltningen som i dens innbyggers forestillingsverden var forbundet med dommens dag, syntes til sist å ha rammet dem. Aldri før hadde denne byen opplevd et oppstyr så voldsomt og så gåtefullt som det som grep dens innbyggere den dagen da Báb ble ført til det som skulle bli åstedet for hans martyrdød. Idet han nærmet seg forlegningsplassen, styrtet det plutselig

³ Personer som forfulgte Muhammeds etterkommere.

frem en ungdom som i sin iver etter å ta Báb igjen hadde presset seg gjennom folkemengden uten tanke for hvilken risiko og fare et slikt forsøk kunne innebære. Ansiktet var fortrukket, føttene bare og håret ustelt. Åndeløs av opphisselse og utmattet av tretthet kastet han seg for Bábs føtter, grep fatt i kanten av hans kledning og bønnfalt ham lidenskapelig: «Send meg ikke bort fra deg, o Mester. Hvor du enn går, så la meg følge deg.» «Muḥammad-‘Alí,» svarte Báb, «stå opp, og vær forvissnet om at du skal være hos meg. I morgen vil du bli vitne til hva Gud har forordnet.» To andre følgesvenner stormet frem, ute av stand til å beherske seg, og forsikret ham om sin usvikelige troskap. Sammen med Mírzá Muḥammad-‘Alí-i-Zunúzí ble de grepet og satt i samme celle som Báb og Siyyid Ḥusayn.

Jeg har hørt Siyyid Ḥusayn bevitne følgende: «Den aftenen glødet Bábs ansikt av glede – en glede som aldri hadde lyst fra hans ansikt. Uten å bry seg om den stormen som raste rundt ham, samtalte han med oss på en munter og lystig måte. De sorgene som hadde hvilt så tungt på ham, syntes å være fullstendig borte. Vekten av dem syntes å løst seg opp i bevisstheten om seieren som nærmet seg. «I morgen,» sa han til oss, «kommer dagen for min martyrdød. Jeg skulle ønske en av dere kunne stå frem nå og gjøre slutt på mitt liv med egne hender. Jeg foretrekker å dø ved en venns hånd heller enn ved fiendens hånd.» Tårene rant fra våre øyne da vi hørte ham fremsette dette ønsket. Men vi vek tilbake for tanken på å skulle ta et så dyrebart liv med våre egne hender. Vi nektet og forble tause. Plutselig spratt Mírzá Muḥammad-‘Alí opp og erklærte seg rede til å gjøre hva Báb enn måtte ønske. «Denne selvsamme ungdommen som har reist seg for å etterkomme mitt ønske,» erklærte Báb, etter at vi hadde grepet inn og fått ham fra tanken, «vil, sammen med meg, lide martyrdøden. Ham vil jeg velge til å dele dens krone med meg.»⁴

⁴ «Det er uten tvil et eiendommelig sammentreff at både ‘Alí-Muḥammad og Jesus Kristus sies å ha rettet disse ordene til en disippel: «I dag skal du være med meg i Paradis.»» (Til norsk etter dr. T. K. Cheyne:

Tidlig neste morgen gav Mírzá Ḥasan Khán sin *farrásh-báshí* ordre om å føre Báb frem for byens ledende *mujtahider* og innhente den bemyndigelsen fra dem som trengtes for å henrette ham. Da Báb var i ferd med å forlate forlegningen, spurte Siyyid Ḥusayn ham hva han skulle gjøre. «Bekjenn ikke din tro,» rådet han ham. «Dermed vil du, når tiden kommer, være i stand til å overbringe dem som er bestemt til å høre deg, de ting som du alene har kjennskap til.» Han var midt i en fortrolig samtale med ham da *farrásh-báshíen* plutselig brøt inn, tok Siyyid Ḥusayn ved hånden, trakk ham til side og gav ham en streng irettesettelse. «Ikke før jeg har sagt ham alle de ting jeg ønsker å si,» advarte Báb *farrásh-báshíen*, «kan noen jordisk makt bringe meg til taushet. Om så hele verden skulle føre våpen mot meg, så ville de likevel ikke makte å avholde meg fra å gjennomføre mitt forsett, til siste ord.» *Farrásh-báshíen* ble forbløffet over en slik djerv påstand, men han svarte ikke og ba Siyyid Ḥusayn reise seg og følge ham.

Da Mírzá Muḥammad-‘Alí ble ført frem for *mujtahidene*, ble han gjentatte ganger sterkt oppfordret til å fornekte sin tro, på grunn av den stillingen som hans stefar Siyyid ‘Alí-i-Zunúzí innehadde. «Aldri,» utbrøt han, «vil jeg fornekte min Mester. Han er essensen av min tro og gjenstanden for min sanneste tilbedelse. I ham har jeg funnet mitt paradisi, og i å overholde hans lov ser jeg min frelses ark.» «Ti stille!» tordnet Mullá Muḥammad-i-Mámáqání, som ungdommen var blitt fremstilt for. «Slike ord røper at du er gal. Jeg kan godt unnskyldte ord som du ikke er ansvarlig for.» «Jeg er ikke gal,» svarte han. «En slik beskyldning burde heller rettes mot deg som har dømt til døden en mann som ikke er mindre hellig enn den lovede *Qá’im*. Den er ingen tåpe som har antatt hans tro og lengter etter å utgyte sitt blod på hans sti.»

Så ble Báb fremstilt for Mullá Muḥammad-i-Mámáqání. Ikke før hadde han gjenkjent ham, så grep han arket med den

dødsdommen han selv tidligere hadde skrevet, rakte det til tjeneren og bad ham overbringe det til *farrásh-báshien*. «Det er ikke nødvendig,» ropte han, «å føre Siyyid-i-Báb frem for meg. Denne dødsdommen førte jeg i pennen samme dag jeg traff ham i det møtet som ble ledet av Valí-'Ahd. Han er avgjort den samme mannen som jeg så ved den anledningen og har ikke trukket tilbake noen av sine påstander i mellomtiden.»

Derfra ble Báb ført til Mírzá Bábírs hus. Han var sønn av Mírzá Aḥmad og hadde nylig overtatt etter ham. Da de kom dit, fant de hans tjener ved porten med dødsdommen over Báb i hånden. «Det er ikke nødvendig å gå inn,» sa han til dem. «Min herre er allerede sikker på at hans far gjorde rett i å avsi dødsdommen. Noe bedre enn å følge hans eksempel kan han ikke gjøre.»

Mullá Murtaḍá-Qulí hadde i likhet med de to andre *mujtahidene* utferdiget sitt eget skriftlige vitnesbyrd og nektet å møte sin fryktede motpart ansikt til ansikt. Straks *farrásh-báshien* hadde sikret seg de nødvendige dokumentene, overlot han fangen i Sám Kháns hender med en forsikring om at han kunne gå i gang med sin oppgave nå da godkjennelsen var innhentet fra rikets sivile og geistlige myndigheter.

Siyyid Ḥusayn var fortsatt sperret inne på det rommet hvor han hadde tilbragt foregående natt sammen med Báb. De var i ferd med å skulle plassere Mírzá Muḥammad-'Alí i dette rommet da han brast i gråt og bønnfalt dem om å la ham få bli hos sin Mester. Han ble overgitt i Sám Kháns hender med ordre om å henrette også ham hvis han fortsatt avslo å fornekte sin tro.

I mellomtiden fant Sám Khán seg i økende grad påvirket av fangens opptreden og den behandlingen han var blitt idømt. Han ble grepet av sterk frykt for at hans gjerning skulle bringe Guds vrede over ham selv. «Jeg bekjenner meg til den kristne tro,» forklarte han for Báb, «og nærer intet uvennskap mot deg. Hvis din Sak er Sannhetens Sak, så sett meg i stand til å fri meg fra forpliktelsen til å utgyte ditt blod.» «Følg dine

anvisninger,» svarte Báb, «og hvis du har oppriktige hensikter, er Den Allmektige ganske visst i stand til å fri deg fra din rådvillhet.»

Sám Khán gav sine menn ordre om å slå en kraftig spiker inn i bjelken som lå mellom døren til Siyyid H̄usayns rom og inngangen til naborommet, og om å feste to rep til spikeren for å henge Báb og hans følgesvenn opp hver for seg. Mírzá Muḥammad-‘Alí bønnfalt Sám Khán om å bli plassert slik at hans egen kropp ville skjerme Bábs legeme. Han ble til sist hengt opp slik at hodet hvilte på hans Mesters bryst. Så snart de var festet, stilte et regiment seg opp i tre rekker, hver på to hundre og femti mann, med ordre om å åpne ild etter tur inntil hele avdelingen hadde avfyrt sine skuddsalver. Røyken fra avfiringen av de sju hundre og femti riflene var så tett at den gjorde middagssolens lys til mørke. På taket av forlegningen og de tilstøtende husene hadde det stimlet sammen omtrent ti tusen mennesker, som alle var vitne til dette sørgelige og rørende opptrinnet.

Da røykskyen hadde oppløst seg, så en forbløffet folke­mengde et syn som øynene knapt kunne tro. Der stod Bábs følgesvenn foran dem, i live og uten sår, mens han selv var forsvunnet uskadd ut av syne. Selv om tauene som de hadde blitt hengt opp med, var revet i stykker av kulene, så hadde deres legemer ved et under unngått skuddsalvene. Selv Mírzá Muḥammad-‘Alís ytterplagg var uten flekker, til tross for den tykke røyken. «Siyyid-i-Báb er ikke å se!» lød stemmene fra den forvirrede mengden. De satte i gang en hektisk leting etter ham og fant ham til sist sittende i det rommet han hadde brukt foregående natt, i ferd med å avslutte sin avbrutte samtale med Siyyid H̄usayn. Ansiktet uttrykte en uforstyrret ro. Legemet var sluppet uskadd fra det kuleregnet som regimentet hadde rettet mot ham. «Jeg har avsluttet min samtale med Siyyid H̄usayn,» sa Báb til *farrásh-báshíen*. «Nå kan du gå videre med å gjennomføre ditt forsett.» Mannen var for rystet til å gjenoppta det han allerede hadde forsøkt å gjøre. Han nektet å

utføre sin plikt, forlot stedet i samme stund og trakk seg fra sin stilling. Han fortalte alt han hadde sett til sin nabo, Mírzá Siyyid Muḥsin, en av de fremstående menn i Tabríz, som ble omvendt til troen så snart han hørte beretningen.

Ved en senere anledning fikk jeg det privilegium å møte denne samme Mírzá Siyyid Muḥsin, som tok meg med til åstedet for Bábs martyrdød og viste meg veggen der han var blitt hengt opp. Jeg ble ført til rommet hvor han var blitt funnet i samtale med Siyyid Ḥusayn og ble vist det nøyaktige stedet hvor han hadde sittet. Jeg så akkurat den spikeren som hans fiender hadde drevet inn i veggen og brukt som feste for det repet som hadde holdt kroppen oppe.

Sám Khán ble likeledes lamslått av styrken i denne veldige åpenbaringen. Han gav sine menn ordre om å forlate forlegningen med en gang og sa at hverken han eller regimentet noensinne ville ha noe som helst å gjøre med gjerninger som ville innebære det aller minste fortred for Báb. På vei ut fra forlegningsplassen sverget han at han aldri ville gjenoppta denne oppgaven, selv om det skulle koste ham livet.

Ikke før hadde Sám Khán dratt, så meldte livvaktens oberst seg frivillig for å utføre ordren om henrettelse. Han het Áqá Ján Khán-i-Khamsih og var også kjent under navnene Khamsih og Náṣirí. På samme vegg og på samme vis ble Báb og hans følgesvenn hengt opp nok en gang, mens regimentet stilte seg opp i rekker for å skyte på dem. I motsetning til forrige gang, da det bare var tauene som holdt dem som var blitt skutt i stykker, ble kroppene denne gangen skutt sønder og sammen til én blandet masse av kjøtt og blod. «Hadde dere trodd på meg, o egensindige slekt,» lød Bábs siste ord til den stirrende folkemengden idet regimentet gjorde seg klar til å fyre av den siste skuddsalven, «ville hver eneste en av dere ha fulgt eksemplet til denne ungdommen, som stod over de fleste av dere i rang og villig ofret livet på min sti. Den dag skal komme da dere vil ha anerkjent meg; på den dagen vil jeg ikke lenger være hos dere.»

I samme øyeblikk som skuddene falt, blåste det opp en uvanlig kraftig storm som feiet over hele byen. En hvirvelvind av utrolig tett støv formørket lyset fra solen og blindet øynene hos folk. Hele byen var innhyllt i dette mørket fra midt på dagen til om kvelden. Selv et så merkelig fenomen, som fulgte like etter at Sám Khán på en enda mer forbløffende måte hadde mislykkes i å skade Báb, maktet ikke å bevege hjertene hos folk i Tabríz og få dem til å stoppe opp og tenke over betydningen av slike uhørte begivenheter. De var vitne til den virkningen som en så underfull tildragelse hadde hatt på Sám Khán. De så *farrásh-báshíens* forferdelse og så ham ta sin ugjenkallelige beslutning. De kunne til og med undersøke det ytterplagget som trass i avfyringen av så mange kuler fortsatt var helt og uten flekker. I Bábs ansikt kunne de, etter at han var kommet uskadd gjennom denne stormen, se uttrykket av uforstyrret sinnsro da han gjenopptok sin samtale med Siyyid Húsayn. Og likevel tok ingen av dem bryet med å undersøke hva betydningen av disse uvante tegn og under kunne være.

Bábs martyrdød fant sted midt på dagen søndag den 28. dag av måneden *sha'bán* i år 1266 etter hedsjra (9. juli 1850), trettien måneår, sju måneder og tjuesju dager etter at han ble født i *Shíráz*.

Samme kveld ble de lemlestedede likene av Báb og hans ledsager fjernet fra plassen utenfor forlegningen og ført til kanten av vollgraven utenfor byporten. Fire vaktlag på ti mann hver ble utkommandert for å holde vakt over dem etter tur. Om morgenen dagen etter martyrdøden dro den russiske konsulen i Tabríz til stedet ledsaget av en kunstner og gav beskjed om at det skulle lages en skisse av levningene der de lå ved siden av vollgraven.

Jeg har hørt Hájí 'Alí-'Askar berette følgende: «En tjenestemann ved det russiske konsulatet som jeg var i slekt med, viste meg denne selvsamme skissen samme dag som den ble tegnet. Det var et slikt livaktig portrett av Báb jeg betraktet! Ingen kuler hadde truffet pannen, kinnene eller

leppene. Jeg så på et smil som fortsatt syntes å hvile over ansiktet. Men kroppen var sterkt lemlestet. Jeg kunne kjenne igjen ledsagerens armer og hode, og det virket som om han holdt Báb i sin favn. Da jeg skrekkslagen stirret på dette uforglemmelige bildet og så hvordan disse edle trekkene var blitt vansiret, mistet jeg livsmotet. Jeg vendte meg bort i smerte og stengte meg inne på rommet mitt da jeg kom tilbake til huset. I tre dager og tre netter kunne jeg hverken spise eller sove, så overveldet var jeg av følelser. Dette korte og stormfulle livet, med alle sine sorger, sin tummel, sine forvisninger og til sist den ærefryktinngytende martyrdøden som det var blitt kronet med, syntes igjen å utspille seg for øynene på meg. Jeg kastet meg hit og dit på sengen og vred meg i pine og smerte.»

Om ettermiddagen den andre dagen etter Bábs martyrdød kom Ḥájí Sulaymán Khán, sønn av Yahyá Khán, til forstaden Bágh-Mishih utenfor Tabríz og ble mottatt i *kalantarens* hus. *Kalantaren* var en av hans venner og nære samtalepartnere, en dervisj som tilhørte sufi-samfunnet. Så snart han hadde fått vite om den overhengende faren som truet Bábs liv, hadde Ḥájí Sulaymán Khán forlatt Teheran for å få ham satt fri. Til sin forferdelse kom han for sent til å gjennomføre sitt forsett. Ikke før hadde hans vert gjort ham kjent med omstendighetene som hadde ført til at Báb ble arrestert og dømt, og fortalt ham om begivenhetene forbundet med hans martyrdød, så bestemte han seg straks for å føre ofrenes lik bort, med fare for eget liv om så skulle være. *Kalantaren* rådet ham til å vente og følge hans eget råd heller enn å utsette seg for noe som for ham syntes å være den visse død. Han oppfordret ham inntrengende til å flytte over til et annet hus og vente til en viss Ḥájí Alláh-Yár skulle komme dit samme kveld. Han sa at denne mannen ville være villig til å gjøre hva han enn måtte ønske. Til avtalt tid møttes Ḥájí Sulaymán Khán og Ḥájí Alláh-Yár, og midt på natten lyktes det ham å føre likene fra kanten av vollgraven og til silkefabrikken

som tilhørte en av de troende fra Mílán. Neste dag la han dem i en spesiallaget trekasse og bragte dem til et sikkert sted etter anvisning fra Hájí Sulaymán Khán. I mellomtiden forsøkte vaktpostene å rettferdiggjøre seg ved å foregi at ville dyr hadde fjernet likene mens de selv sov. Deres overordnede var for sin del uvillige til å bringe seg selv i vanry, så de holdt sannheten skjult og røpet den ikke for myndighetene.

Hájí Sulaymán Khán gav straks Bahá'u'lláh melding om saken. Han oppholdt seg da i Teheran og gav Áqáy-i-Kalím beskjed om å sende en egen budbringer til Tabríz for å hente likene til hovedstaden. Beslutningen ble tatt ut fra det ønsket Báb selv hadde uttrykt i «Zíyarat-i-Sháh-'Abdu'l-'Azím». Denne tavlen hadde han åpenbart mens han befant seg i nærheten av dette gravmålet og gitt til en viss Mírzá Sulaymán-i-Khaṭíb, som ble bedt om å dra til dette stedet sammen med noen troende og fremsynge den innenfor området. I de avsluttende deler av denne tavlen tiltalte Báb den gravlagte helgenen med ord som disse: «Salig er du som har funnet ditt hvilested i Rayy, i skyggen av min elskede. Gid jeg kunne stedes til hvile i den hellige jorden der!»

Jeg var selv i Teheran sammen med Mírzá Aḥmad da Bábs og følgesvennens lik kom dit. Bahá'u'lláh hadde i mellomtiden begitt seg til Karbilá etter beskjed fra *amír-nizámen*. Áqáy-i-Kalím og Mírzá Aḥmad flyttet disse levningene fra Imám-Zádih-Ḥasan⁵, dit de først var blitt ført, til et sted som ingen utenom de to kjente beliggenheten av. Stedet forble en hemmelighet helt til Bahá'u'lláh dro til Adrianopel. Da ble Áqáy-i-Kalím bedt om å fortelle Munír, en av sine meddisipler, hvor likene faktisk var blitt lagt. Selv om han lette, var han ute av stand til å finne stedet. Det ble senere oppdaget av Jamál, en gammel tilhenger av troen, som var blitt betrodd hemmeligheten mens Bahá'u'lláh fortsatt befant seg i Adrianopel. Til denne dag er dette stedet ukjent for de troende, og ingen kan

⁵ Et gravmæle i Teheran.

heller ha noen formodning om hvor levningene til sist vil bli bragt.

Den første i Teheran som fikk høre om omstendighetene rundt denne grusomme martyrdøden, nest etter storvesiren, var Mírzá Áqá Khán-i-Núrí, som var blitt forvist til Káshán av sjah Muḥammad da Báb dro gjennom denne byen. Han hadde forsikret Hájí Mírzá Jání, som hadde gjort ham kjent med troens lære, om at dersom hans kjærlighet til den nye åpenbaringen skulle skaffe ham den tapte stillingen tilbake, så ville han gjøre sitt ytterste for å trygge det forfulgte samfunnets velferd og sikkerhet. Hájí Mírzá Jání fortalte sin Mester om dette og ble bedt om å forsikre ministeren som var falt i unåde om at han i løpet av kort tid ville bli kalt til Teheran og få en stilling av sin fyrste som bare ville stå tilbake for sjahens egen rang. Han ble advart mot å glemme sitt løfte og formant til å bestrebe seg på å gjennomføre det han hadde satt seg fore. Budskapet fylte ham med glede, og han gjentok sin forsikring.

Da nyheten om Bábs martyrdød nådde ham, var han allerede blitt forfremmet, hadde fått tittelen *i'timádu'd-dawlih* og håpet på å bli opphøyet til storvesir. Han skyndte seg å informere Bahá'u'lláh, som han kjente godt, om nyheten han hadde mottatt og håpet at den nå endelig måtte være slukket, den ilden han hadde fryktet ville føre en usigelig ulykke over Bahá'u'lláh. «Slett ikke,» svarte Bahá'u'lláh. «Hvis dette er sant, kan du være sikker på at nettopp på grunn av denne gjerningen vil flammen som er tent blusse opp voldsommere enn noensinne og vil utløse en slik ildebrann at rikets tjenestemenn med sine forenede krefter ikke vil make å slukke den.» Hva disse ordene betydde, skulle Mírzá Áqá Khán få en riktig forståelse av på et senere tidspunkt. Da forutsigelsen ble uttalt, kunne han neppe forestille seg at den troen som hadde fått et så voldsomt slag, kunne overleve sin opphavsmann. Selv var han ved en anledning blitt helbredet av Bahá'u'lláh for en sykdom som han hadde oppgitt alt håp om å komme seg av.

Hans sønn, som var *nizámu'l-mulk*, spurte ham en dag om han ikke syntes at Bahá'u'lláh, som hadde vist seg å være den dyktigste blant samtlige av den avdøde vesirens sønner, hadde mislykkes i å leve opp til tradisjonen etter sin far og skuffet de forhåpningene man hadde hatt til ham. «Min sønn,» svarte han, «mener du virkelig at han er en uverdigg sønn av sin far? Alt en av oss to kan ha håp om å oppnå, er kun en flyktig og usikker troskap som vil bli borte så snart våre dager er til ende. Livet her i verden kan aldri bli fritt for de omskiftelser som hefter ved den jordiske ærgjerrighets sti. Om vi i vår egen levetid skulle lykkes i å vinne et ærefullt navn, hvem vet så om ikke baktalelse kan besudle vårt ettermæle når vi er borte og gjøre vårt verk til intet? Selv de som ærer oss med leppene mens vi ennå lever, ville i sitt hjerte fordømme og sverte oss dersom vi et øyeblikk skulle unnlate å fremme deres interesser. Men slik er det ikke med Bahá'u'lláh. Til forskjell fra de store her i verden, av hvilken som helst rase eller rang, så er han gjenstand for en kjærlighet og en hengivenhet som ikke kan sløves av tiden eller tilintetgjøres av noen fiende. Hans herredømme kan dødens skygger aldri fordunkle eller baktalerens tunge svekke. Hans innflytelse er så sterk at selv i nattens stille stunder våger ingen av dem som elsker ham å kalle frem minnet om det svakeste begjær som enn så fjernt kunne forstås å være i strid med hans ønske. Tallet på dem som elsker ham vil øke sterkt. Kjærligheten de nærer til ham vil aldri avta, og den vil bli overført fra slekt til slekt helt til verden vil være badet i dens herlighet.»

Den ondsinnede utholdenheten som en grusom fiende viste når det gjaldt å mishandle Báb og til sist å ta ham av dage, førte til usigelige ulykker for Persia og landets innbyggere. De som begikk disse ugjerningene, ble offer for en nagende anger og måtte i løpet av utrolig kort tid bøte med livet under lite ærefulle omstendigheter. Det store flertall av Persias befolkning hadde iaktatt tragedien som utspant seg for deres øyne, med mutt likegyldighet og unnlatt å løfte en

finger i protest mot de avskyelige grusomhetene. De falt i sin tur som offer for en elendighet som hverken landets samlede ressurser eller statsmennenes kraft maktet å avhjelpe. Hjem-søkelsens vinder feide over dem med voldsom kraft og fikk deres materielle velstand til å ryste i sine grunnvoller. Fra den selvsamme dag da angriperens hånd ble strakt ut mot Báb og forsøkte å gi hans tro dødsstøtet, krystet prøvelse på prøvelse livskraften ut av dette utakknemlige folket og førte nasjonen like til sammenbruddets rand. Pestsykdommer med navn som var nesten ukjent for dem bortsett fra en kort henvisning i de nedstøvede bøkene som få gadd lese, overfalt dem med en villskap som ingen kunne unnslippe. Denne landeplagen spredte ødeleggelse overalt hvor den for frem. Prins som bonde kjente dens brodd og bøyde seg under dens åk. Den holdt befolkningen i sitt grep og nektet å slippe taket. Disse plutselige plagene var like ondartede som feberen som hadde desimert Gílán-provinsen, og de fortsatte å legge landet øde. Om disse ulykkene var ille, så lot Guds hevne vrede det ikke bli med den vanskjebnen som rammet et villfarende og vantro folk. Hvert eneste levende vesen i dette hjemsoekte landet fikk føle den på kroppen. Den påvirket livet for planter så vel som dyr og lot folket kjenne hvor stor nøden var. Mangelen på mat føyde sine redsler til den veldige vekten av de plagene som befolkningen stønnet under. Hungersnødens radmagre spøkelse vandret om blant dem, og utsikten til en langsom og pinefull død plaget dem uavlatelig. Både folket og regjeringen sukket etter den hjelpen som de ikke kunne få noe sted. De tømte smertens kalk til bunns, uten å gi den aller minste akt på hånden som hadde ført den til deres lepper eller personen som de måtte lide på grunn av.

Den første som reiste seg for å mishandle Báb, var ingen annen enn Husayn Khán, guvernøren i Shíráz. Hans skammelige behandling av fangen kostet ham livet til tusenvis av mennesker som var satt under hans beskyttelse og som så gjennom fingrene med det han gjorde. Hans provins ble herjet

av en pest som bragte den til ødeleggelsens rand. Utarmet og utmattet vansmektet Fárs hjelpeløs under vekten av pesten og vendte seg til sine naboer med bønn om veldedighet og til sine venner for å få hjelp. Husayn Khán selv så med bitterhet alle sine anstrengelser bli kullkastet. Han så seg dømt til å leve ubemerket og upåaktet resten av livet og vaklet til sin grav, forlatt og glemt av venn som fiende.

Den neste som forsøkte å utfordre Bábs tro og stoppe dens fremgang, var Hájí Mírzá Áqásí. Det var han som stilte seg mellom Báb og sjah Muḥammad og bestrebet seg på å hindre at de skulle møtes, med selviske mål for øye og for å innynde seg hos samtidens usle *'ulamáer*. Det var han som utstedte ordren om å landsforvise sin fryktede fange til en avkrok av Aserbajdsjan og som med innbitt årvåkenhet påså at han forble isolert. Det var han som var adressaten for den fordømmende tavlen der hans fange gav et forvarsel om den skjebnen som ventet ham og avslørte hans skjendighet. Knappt ett år og seks måneder etter at Báb var kommet til området utenfor Teheran, støtte Guds hevn ham ut av hans maktstilling og drev ham til å søke tilflukt innenfor de lite ærefulle enemerkene for Sháh-'Abdu'l-'Azíms gravmæle på flukt fra hans eget folks vrede. Derfra jaget hevnerens hånd ham i landflyktighet utenfor landets grenser og kastet ham ut i et hav av lidelser, helt til han fant sin død i usle kår og ubeskrivelig kval.

Etter at Sám Khán og hans menn på uforklarlig vis hadde mislykkes i å ta Bábs liv, hadde en annen hæravdeling meldt seg frivillig for å gjøre et nytt forsøk, og til sist gjennomhullet hans legeme med sine kuler. Når det gjelder dette regimentet, så omkom to hundre og femti av soldatene sammen med sine offiserer samme år i et fryktelig jordskjelv. En varm sommerdag hvilte de i skyggen av en mur underveis mellom Ardibíl og Tabríz. De var opptatt med sine spill og fornøyelser da hele muren plutselig raste sammen og falt over dem uten at en eneste kom fra det med livet. De fem hundre som var igjen, led

samme skjebne som deres egne hender hadde tilføyet Bábs. Tre år etter hans martyrdød gjorde regimentet mytteri, og alle ble deretter skutt uten nåde etter ordre fra Mírzá Şádiq Khán-i-Núrí. Han slo seg ikke tilfreds med én skuddsalve, men gav ordre om å fyre av enda en runde for å være sikker på at ingen av mytteristene hadde overlevd. Likene ble senere gjennom-boret med spyd og lanser og etterlatt til beskuelse for befolkningen i Tabríz. Den dagen husket mange av byens innbyggere omstendighetene rundt Bábs martyrdød og undret seg over at de som hadde drept ham, var blitt rammet av samme skjebne. «Kunne det muligens hende,» hørte man noen få hviske til hverandre, «at det er Guds hevn som har gjort det av med hele regimentet på en så æreløs og tragisk måte? Hvis den unge mannen hadde vært en løgnaktig bedrager, hvorfor skulle da de som forfulgte ham ha blitt straffet så strengt?» Disse tvilende utsagnene kom byens ledende *mujtahider* for øre. De ble grepet av stor frykt og gav ordre om strenge straffer for alle som næret en slik tvil. Noen ble slått, andre ble bøtelagt, og alle fikk advarsler om å slutte med å spre slike tanker som bare kunne tjene til å gjenoppvekke minnet om en fryktelig motstander og på nytt tenne begeistringens flamme for hans Sak.

Den som utløste og styrte de kreftene som førte til Bábs martyrdød, var *amír-nizámen*. Før det var gått to år etter denne udåden, ble han og hans fremste medsammensvorne, hans bror *vázír-nizámen*, underkastet en fryktelig straff som endte med at de døde under ynkelige omstendigheter. Til denne dag finnes det flekker av *amír-nizámens* blod på veggen av badet i Fín som et vitnesbyrd om de grusomhetene som ble begått ved hans hånd.